

סימן לו

עמלת החזר צייק

שאלה:

לקוח מארצות הברית שלח לי תשלום בצק. הפקדתי את הצק בארץ והצק חזר. הסיבה שהצק חזר הינה שהלקוח לא חתם על הצק. על מי מוטלת האחריות במקרה כזה (העמלה בסך \$85) על הלקוח שלא חתם, או עלי שהפקדתי בלי לבדוק אם הצק ממולא כראוי.

תשובה:

אנו יוצאים מתוך הנחה שאי החתימה על הציק נעשתה בשגגה, מחוסר תשומת לב ולא היתה מכוונת. מכאן שיש, לכאורה, לדמות את נידונונו למקרה בו אדם מכר לחבירו מוצר פגום בלא שהיה מודע לפגם ובנסיבות בהן יכול היה הקונה לגלות בקלות את דבר קיומו של הפגם.

בשאלה זו נחלקו הפוסקים. דעת הרמב"ם שכאשר המוכר לא ידע מהפגם והקונה יכול היה בקלות לבדוק את הממכר ולגלות את הפגם – אין הקונה יכול לתבוע את ביטול המקח:

וכך פוסק הרמב"ם (הלכות מכירה פרק טז הלכות י – יא)

[כיצד] המוכר שור לחבירו שאין לו טוחנות והניחו הלוקח עם הבקר שלו והיה מניח המאכל לפני כולן ואוכלין ולא היה יודע שזה אוכל עד שמת ברעב, הרי זה מחזיר לו את הנבילה ויחזיר זה את הדמים, וכן כל כיוצא בזה. היה המוכר סרסור שלוקח מזה ומוכר לזה ואינו משהה המקח עמו ולא ידע במום זה, הרי הסרסור נשבע שבועת היסת שלא ידע במום זה ויפטר, מפני שהיה על הלוקח לבדוק השור בפני עצמו ולהחזירו לו קודם שימות ויהיה הסרסור מחזירו על המוכר הראשון, הואיל ולא עשה הוא הלוקח הפסיד על עצמו, וכן כל כיוצא בזה.

הרמב"ם מבחין איפא בין מקרה בו המוכר ידע מהמום שאז הקונה רשאי לבטל את המקח ולקבל כספו חזרה, לבין מקרה בו המוכר הינו סרסור שאינו משהה את המקח אצלו ועל כן אינו יודע מן המום שאז הקונה אינו זכאי לקבל כספו בחזרה משום שהיה עליו לבדוק.

על שיטת הרמב"ם חלוק הטור (חוי"מ סימן רלב) הסובר שגם כאשר הקונה יכול היה לעמוד על הפגם – אם גם המוכר יכול היה להכיר בפגם, ידו של הקונה על העליונה.

להלכה פסק השו"ע (חוו"מ סימן רלב סעי' יח) כשיטת הרמב"ם והרמ"א פסק כשיטת הטור.

אכן בנידוננו נראה שלכו"ע לא יוכל מפקיד את הצי"ק לחייב את בעל הצי"ק להחזיר לו את העמלה, וזאת משני טעמים:

א. בשונה ממחלוקת השו"ע והרמ"א, כאן אין מדובר על קלקול בגוף החפץ אלא על פיצויים בגין נזק עקיף שנגרם.

ב. ייתכן לומר שצי"ק לא חתום איננו בגדר של מוצר פגום. כאשר הצי"ק אינו חתום פירוש הדבר שאין כאן הוראה לבנק להעביר את הכסף למפקיד, וע"כ המפקיד אינו רשאי לתבוע על סמך שטר זה את הבנק, ומשעשה כן – עליו לשאת בעלויות.¹

1. אכן יתכן שהאחריות היא על פקיד הבנק שאיפשר להפקיד צי"ק שאינו חתום, ויתכן א"כ שעפ"י ההלכה יש מקום לתבוע מן הבנק לבטל את העמלה אם אכן הפקדת הצי"ק נבעה מהתרשלות עובד הבנק, אך מכל מקום בעל הצי"ק אינו חייב לשאת בעלות זו.